

Analýza inovačního potenciálu firem Karlovarského kraje

RNDr. Pavla Žížalová, Ph.D.

RNDr. Jan Vozáb, Ph.D.

Úvod

- Termín: leden-březen 2010
- Osloveno: 80 vybraných podniků
- Účast: 50 podniků převážně zpracovatelského průmyslu
 - forma: řízené rozhovory s konzultanty společnosti Berman Group, spoluúčast KARP
- Strukturovaný rozhovor:
 - Produkty, realizované aktivity, pozice v HŘ a spolupráce
 - Situace na trhu, výzvy, rizika, plánované reakce
 - Výzkumné, vývojové a inovační aktivity
 - Lidské zdroje
 - Prostředí pro podnikání v KV kraji
 - Poptávka po asistenci

Cíle průzkumu

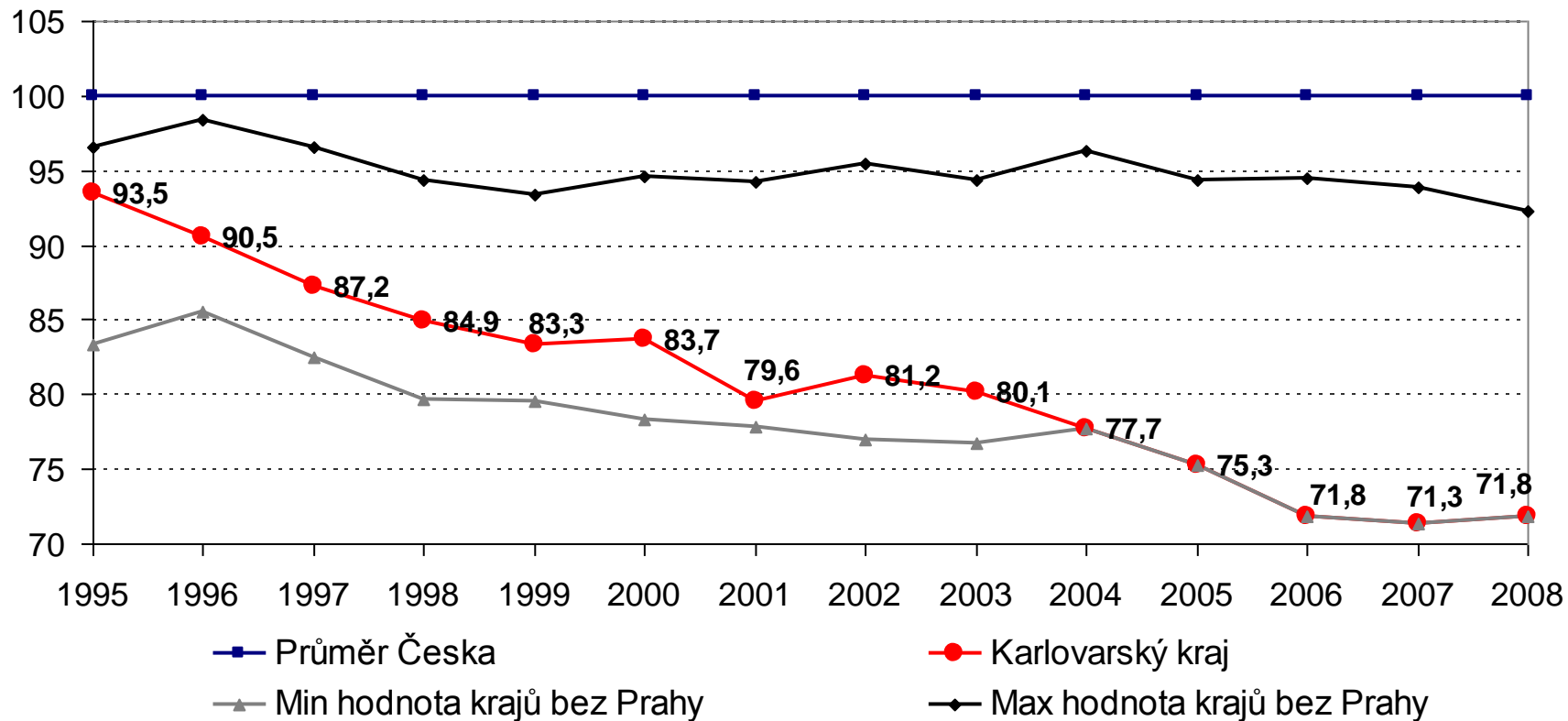
- Poznat firmy v klíčových oborech KV kraje, zejména:
 - povahu konkurenční výhody a pozici v globál. sítích
 - podmínky a motivace pro rozvoj inovačních aktivit
 - problémy a potřeby pro rozvoj znalostně založené konkurenční výhody
- Kontaktovat a seznámit tyto firmy s plánovanými nástroji KARP/kraje a vyzvat k zapojení do přípravy
- Získané informace umožní:
 - doplnit a zpřesnit výsledky analýz agregovaných dat
 - dobře nastavit asistenční nástroje KV kraje

Metodické poznámky

- Hlubkové kvalitativní šetření, **nikoliv statisticky korektní průzkum**
- Vzorek firem – **cílený** výběr 80 firem
 - klíčové obory, velikost, export
 - znalostní a inovační aktivity
 - růstový / rozvojový potenciál
- Cca 10 % ekonomiky (dle počtu zaměstnanců)

Charakteristika KV kraje

- Nejsilnější ekonomický propad po roce 1995

Charakteristika KV kraje

- Ekonomický propad následován velmi **nízkou ekonomickou dynamikou** i v době silného ekonomického růstu světové ekonomiky
- Oborově je ekonomika KVK je relativně diverzifikovaná
- Převažují tradiční firmy...a tradiční odvětví (strojírenská odvětví, výroba skla, porcelánu a keramiky, textilní, potravinářský průmysl)
- ale objevují se i nová (elektronický a elektrotechnický, chemický, petrochemický, napojení na automotive)

Demografie navštívených firem

- Souboru dominují malé (16) a střední (22) firmy
- a zpracovatelský průmysl: strojírenství (20), elektrotechnika (6), automobilový průmysl (6 – různé specializace), keramika, porcelán (5), IT (2), lázeňství (2) a ostatní obory (9 – chemický průmysl, výroba plastů, textilní průmysl, recyklace, výroba tepla, výroba zdravotnických potřeb)

	Celkem KV kraj		Průzkum	
	absolutně	%	absolutně	%
6-49 zaměstnanců	2150	84,8	16	32,0
50-249 zaměstnanců	336	13,3	22	44,0
250-499 zaměstnanců	36	1,4	7	14,0
500 a více zaměstnanců	13	0,5	5	10,0
Počet zahraničních firem*	147	17,2	14	28,0
Počet zaměstnanců celkem	148 000	x	15 208	x

Zdroj: ČSÚ, vlastní šetření

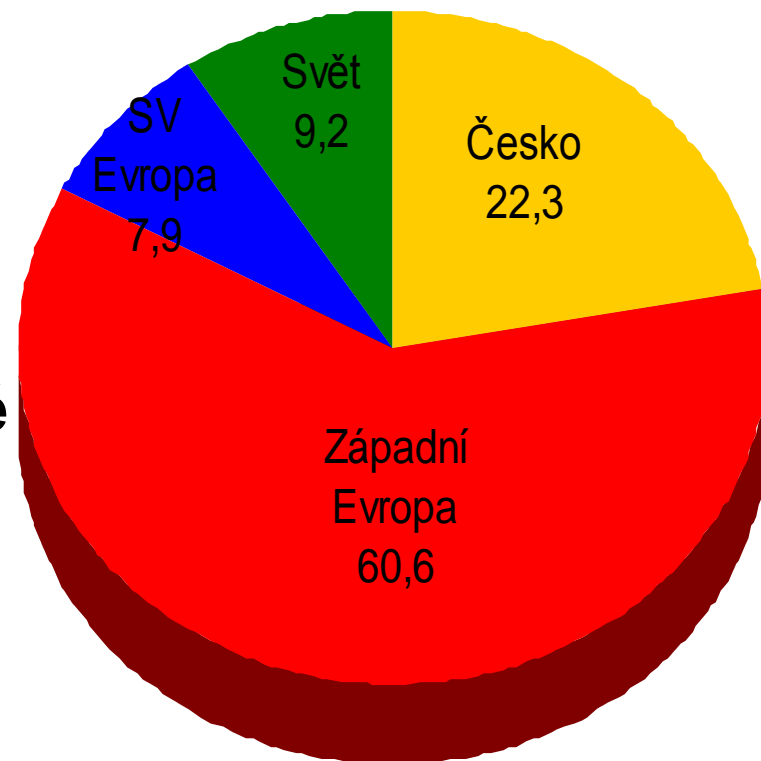
Hlavní zjištění průzkumu

- Tržby v celém vzorku firem vzrostly jen mírně (6 %), po odečtení údajů za největší navštívenou firmu došlo dokonce k mírnému poklesu tržeb (o 6 %) → srovnání s 50 největšími firmami: velmi podobné výsledky
- Nižší pokles v roce 2009 – nižší „základ“
- Očekávání zlepšení v tomto roce, ale **velká míra nejistoty**

	2005	2008	2009	2010	2008/2005	2009/2005	Odhad 2010/2009
Tržby bez největší firmy (mil. Kč)	16 870	15 849	14 301	10 328	0,94	0,85	1,07
Průměrné tržby (mil. Kč)	351,5	323,4	291,9	264,8	0,94	0,85	0,88
Počet firem	48	49	49	39	48	48	39
Tržby firem s největší firmou (mil. Kč)	24 307	25 805	22 800	-	1,06	0,94	-
Průměrné tržby (mil. Kč)	496,1	516,1	456,0	-	1,04	0,92	-
Počet firem	49	50	50	-	49	49	-

Exportní orientace

- Silná exportní orientace – 77 % produkce míří za hranice Česka
- Dominantní orientace na Západní Evropu, **zejména Německo** – často i 90 % produkce
- Ostatní státy ZE zastoupeny minimálně → **nejméně náročné výroby a montáže v rámci Česka**
- Lokalizace založená výhradně na nižší ceně práce a geografické poloze ⇒ málo a dočasně konkurenceschopný export

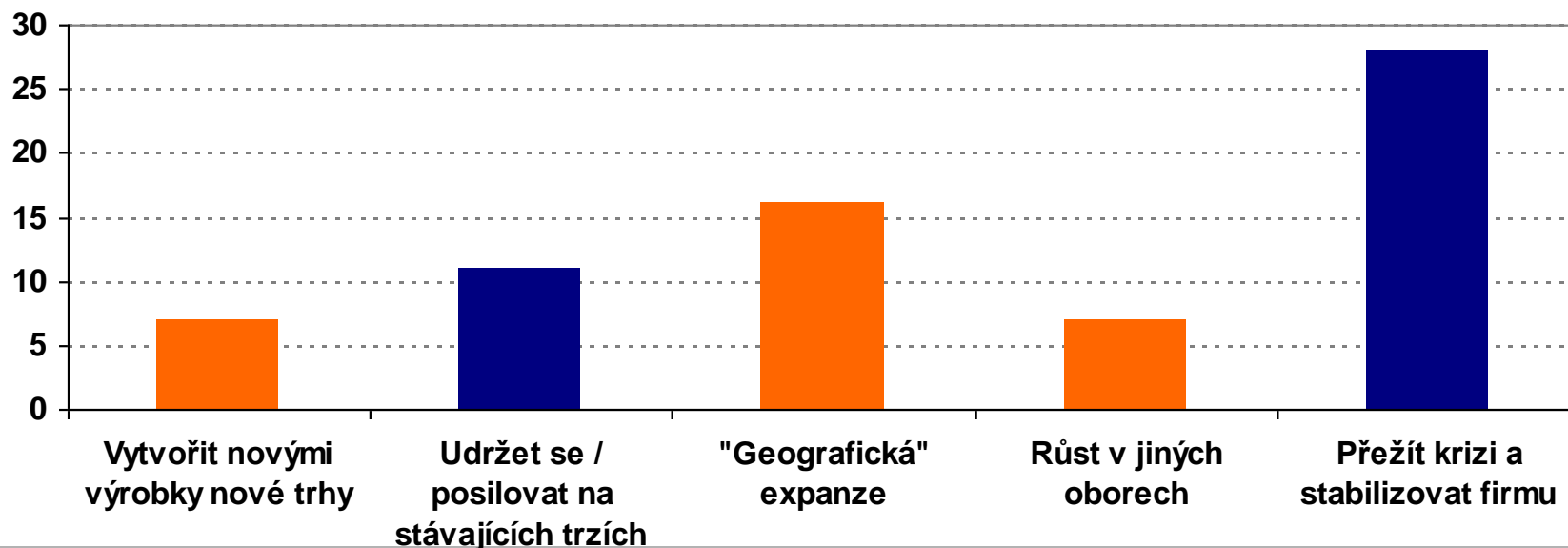
Zaměstnanci

- Dlouhodobé snižování počtu zaměstnanců \Leftrightarrow restrukturalizace + stagnace (orientace na „nerůstové“ trhy)
- Tlak na zvyšování produktivity vs. vyšší růst mezd (data za 50 největších firem)
- **Co se děje s propuštěnými? Úřad práce, nové zaměstnání nebo podnikání?**

	2005	2008	2009	Výhled 2010	2008/2005	2009/2005	Odhad 2010/2009
Počet zaměstnanců	15 648	15 208	12 896	12 094	0,97	0,82	1,01
Ø počet zaměstnanců	313	304	258	295	x	x	x
Medián počtu zaměstnanců	98	100	80	85	1,02	0,82	1,06
Počet firem	50	50	50	41	50	50	41
Průměrná mzda	x	x	20 260	X	x	x	x

Tržní a konkurenční strategie

- Převažuje **reaktivní strategie** – hlavně naplňování potřeb existujících zákazníků, přizpůsobení se
- Aktivnímu vyhledávání nových zákazníků a hlavně nových trhů nejsou věnovány významné zdroje
- I zde ale aktivní firmy se strategií diverzifikace a průniku na nové trhy → dobrý potenciál pro aktivity KARP

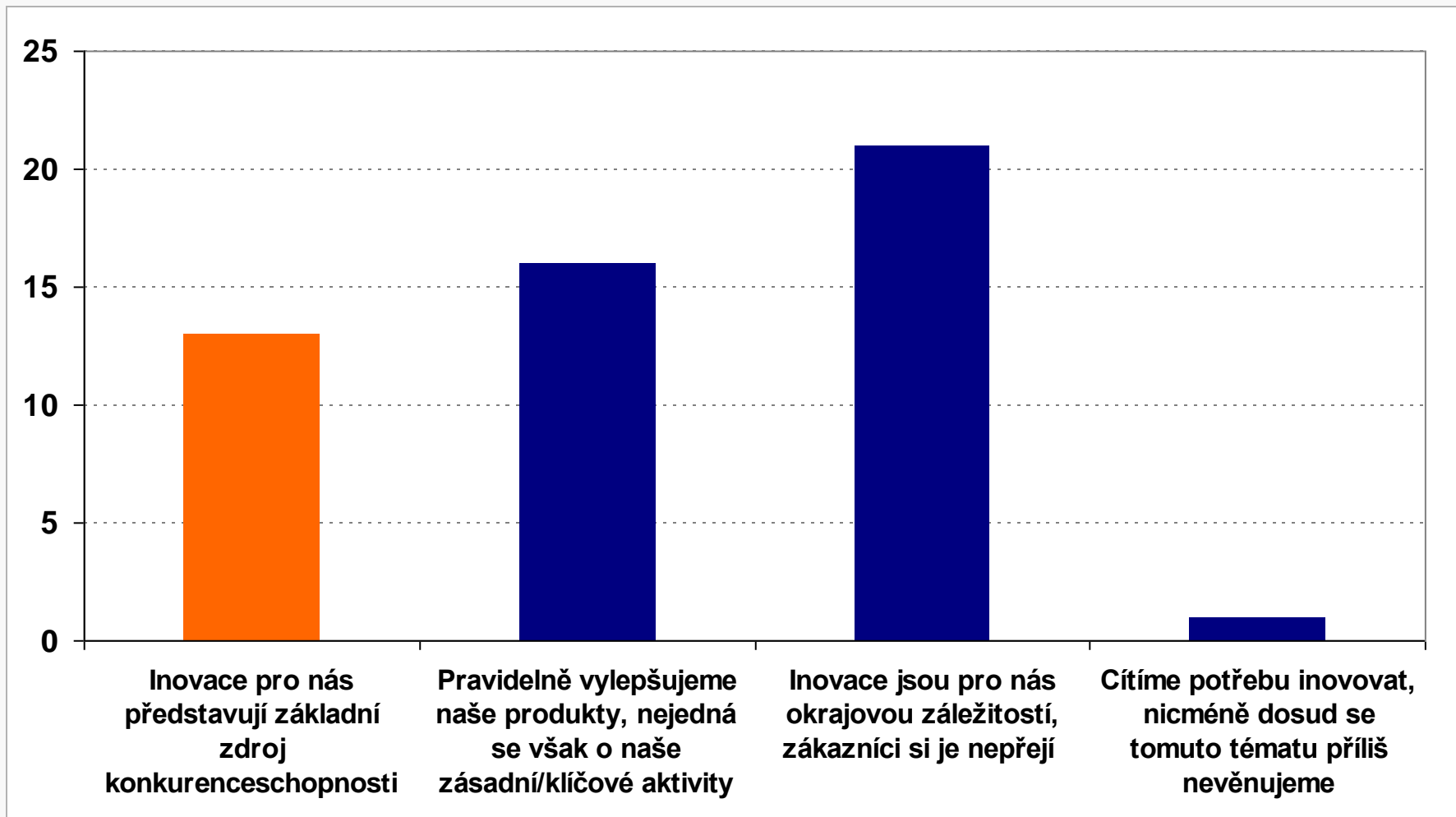
Potenciál vědy a výzkumu v kraji

- Pouze 2 podniky uvedly, že realizují výzkumné aktivity
- Dalších 26 firem uvedlo, že realizuje vývojové aktivity - charakter vývoje velmi heterogenní
 - vývoj v oblasti výrobního procesu,
 - vývoj zaměřený především na design výrobků nikoliv například na materiály,
 - návrh/konstrukce výrobků podle představ zákazníků,
 - vývoj výrobní technologie,
 - řešení konkrétních technických problémů,
 - až po vývoj nových výrobků / produktů
- 15 z těchto firem má pouze konstrukci / vývoj – vývojové a inovační aktivity nejsou zásadním zdrojem jejich konkurenční výhody

Potenciál vědy a výzkumu v kraji

- Pro zbývajících **12 firem** jsou **inovační aktivity důležitou součástí strategie a zdrojem konkurenční výhody**
- Převažují postupné a dílčí inovace zaměřené především na zlepšování stávajících produktů
- Inovační aktivity se týkají i **lázeňské péče**
 - zlepšování metod a balneologických postupů aplikací nejmodernějších poznatků lékařské vědy a využitím vědy a moderních technologií
 - výzkum účinků přírodních zdrojů a metod

Role inovací ve strategii firem

Bariéry inovačních aktivit

- Limitovaná poptávka ze strany zákazníků po inovacích a zároveň silný podíl produktů, kde již v podstatě není co inovovat, ale klíčovým faktorem konkurenceschopnost se stává cena
- Motivace a ochota podstoupit riziko spojené s investicemi do inovací
- Chybějící technické *kreativní* know-how (chybějící lidské zdroje)
 - Existují zde velmi dobré technické kompetence,
 - Méně často jsou využívány pro nové nápady, nové produkty, ke vstupu na nové trhy
- Méně rozvinuté **netechnické** kompetence zaměřené na
 - aktivní vyhledávání a získávání informací o nových potřebách stávajících zákazníků
 - vyhledávání nových příležitostí mimo stávající obory zákazníků
 - vyhledání potřebných kontaktů a spolupráce v oblasti inovačních aktivit.
- Obtížnost zajistit si tyto služby externě

Oborové specializace

- Převaha firem strojírenského průmyslu – bez bližší specializace, převaha zakázkové výroby komponentů a velkých celků
- Specializace podle hlavních zákazníků (odběratelů)
- Tradiční obor – keramika, porcelán + průmyslové pece → velmi silná konkurence, potřeba hledání nové specializace
- Nové obory: automotive, elektrotechnický, chemický, OZE
- Provázanost a přesahy omezené – potenciální synergie nejsou využité

Shrnutí výsledků – zpracovatelský průmysl

- Ekonomika převažující zakázkové výroby pro německé odběratele
- Závislé postavení místních firem v příslušných hodnotových řetězcích – hlavní odběratelé KVK firem ovládají trh včetně kontaktů s konečnými zákazníky
- Firmy mají dostatečné technické kompetence, mají často i svůj produkt, dobře znají proces výroby, ale **neznají koncové zákazníky a trhy**
- Převaha tradičních firem – pouze několik dynamických inovačně orientovaných firem ⇒ zárodky rozvoje inovačního podnikání v kraji

Shrnutí výsledků - lázeňství

- Klíčový obor kraje, podle průzkumu navíc lze hovořit o **vysoké znalostní náročnosti**
- Dokonalé podmínky na straně dostupných faktorů
- Dobré podmínky na straně poptávky (početní nárůst lázeňských hostů)
- Nejenom v kraji existuje zdravá konkurence a rivalita
- **CHYBÍ:** přítomnost schopných a přizpůsobivých místních subdodavatelů a firem v návazných odvětvích a také vysoká míra interakce a spolupráce mezi firmami
- Nevyužitá synergie mezi lázeňstvím a cestovním ruchem

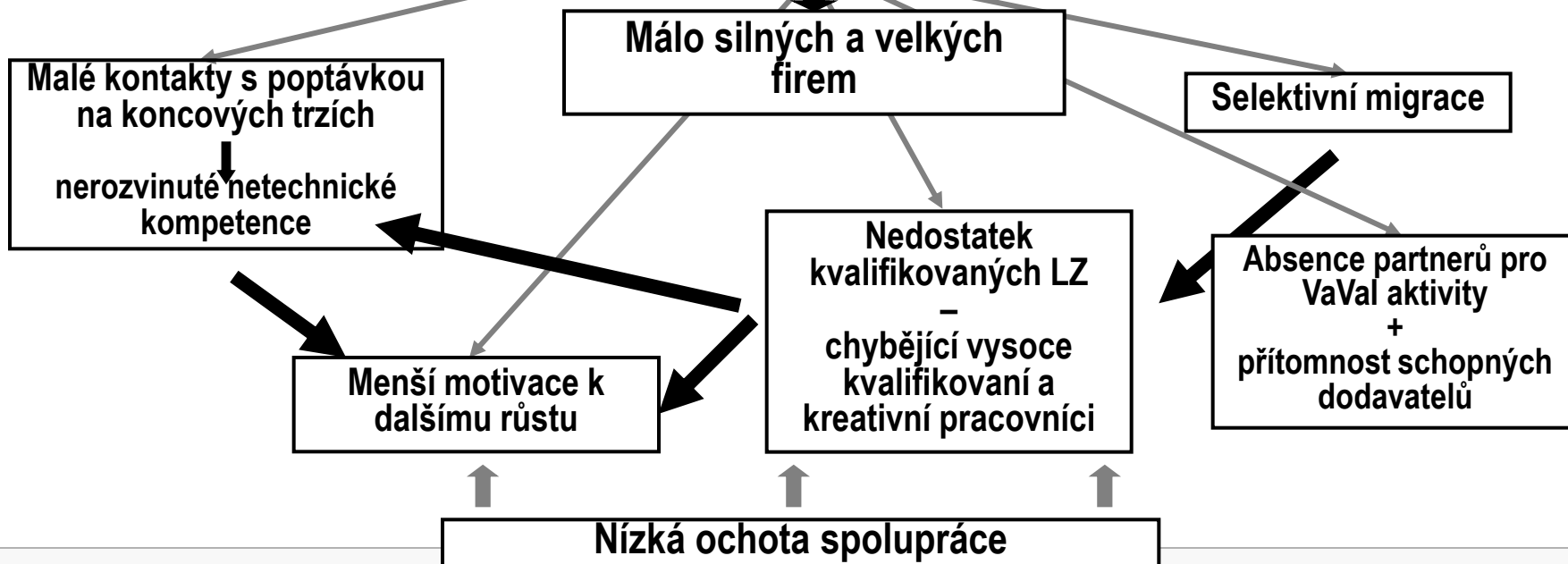
Hodnocení podnikatelského prostředí v kraji

- Spontánní nepříznivé hodnocení samosprávy kraje,
- Nepříznivé hodnocení – znalost – nepříznivých ekonomických podmínek v kraji
- Průmyslová zaostalost kraje a nedostupnost kvalifikovaných pracovníků
- Chybějící strategie kraje
- Nespokojenost s institucemi, které by měly firmám pomáhat, zprostředkovávat kontakty s veřejnou správou, s potenciálními službami apod. (=intermediární instituce v kraji)
- Neznalost aktivit kraje a pomocných/podpůrných institucí → špatná komunikace, marketing, propagace

Hlavní bariéry inovačního podnikání v kraji

Pozice kraje v 90. letech a příliv PZI („factor conditions“) → zakázková výroba motivovaná snížením zdrojů na komponenty a geografickou polohou

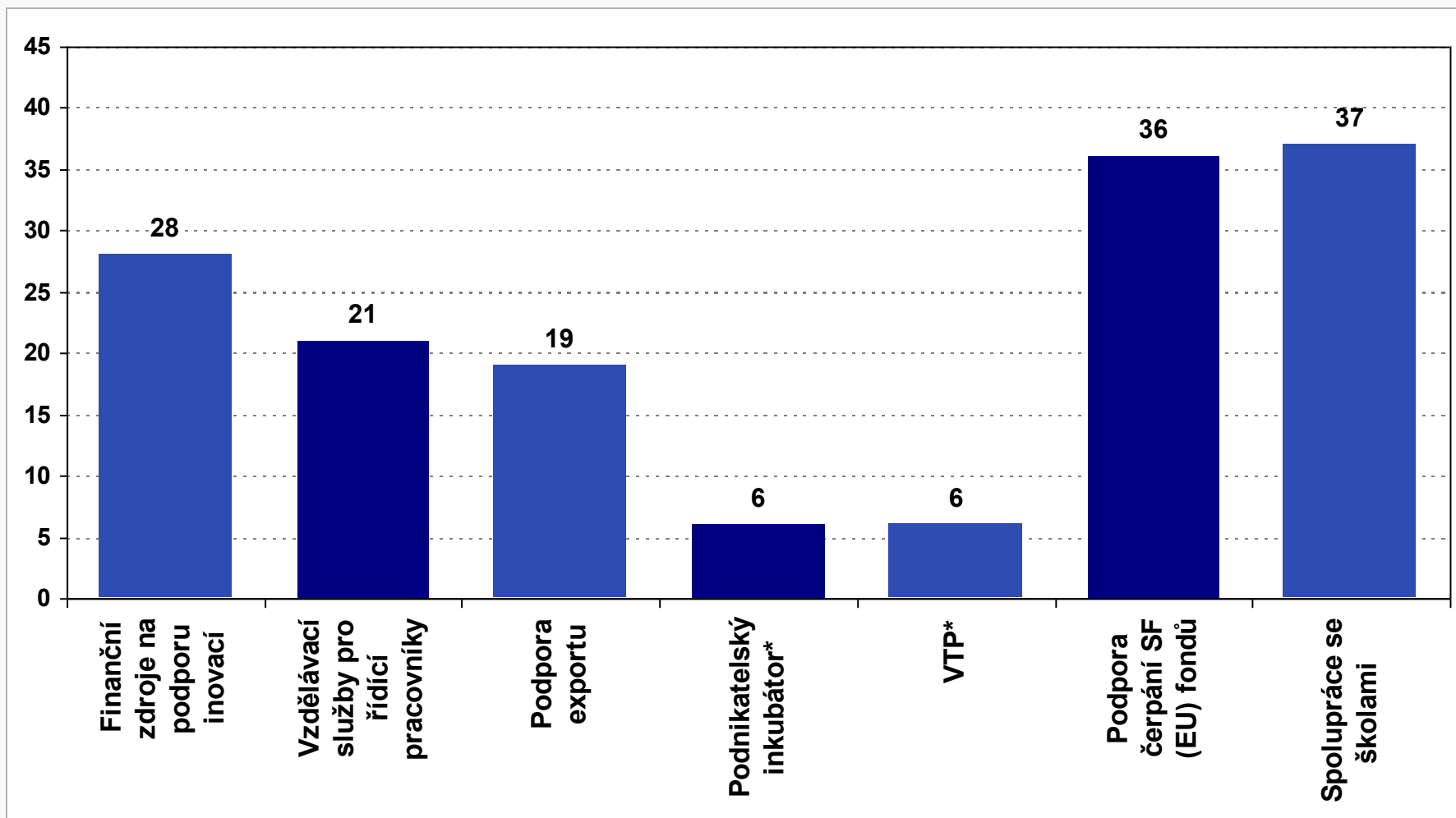
Stávající pozice ekonomiky kraje v GPN
dominance zakázkové výroby a tradičních odvětví

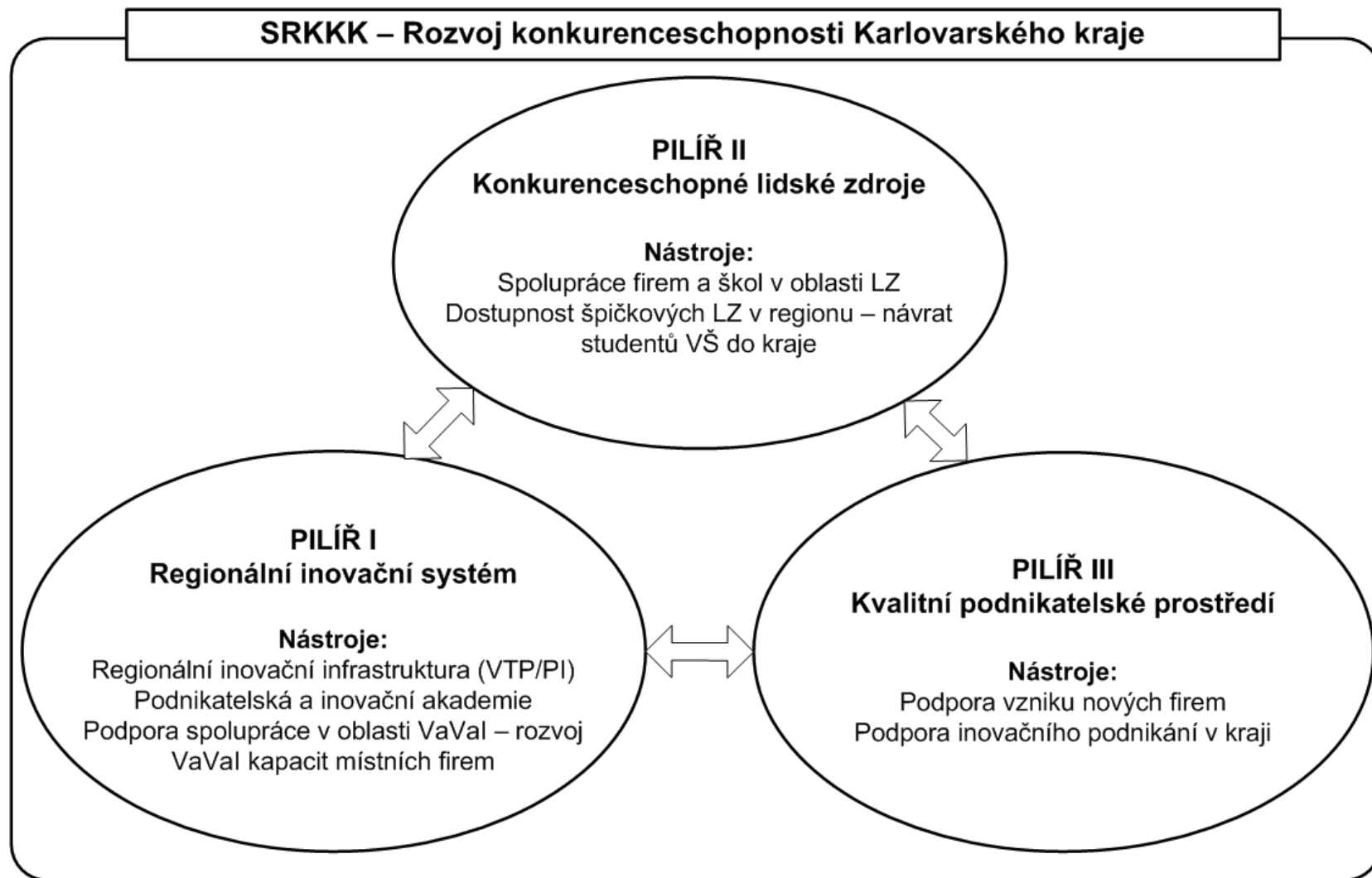

Poptávka po asistenci

Poptávka po podpoře ze strany KV kraje

Hlavní zjištění pro zacílení nástrojů KV kraje

Kvalifikované lidské zdroje

- Dostupnost kvalitních absolventů technických oborů → spolupráce škola-firma-kraj
- Dostupnost vysoce kvalifikovaných a špičkových pracovníků – podpora návratu VŠ studentů zpět do kraje
- Zprostředkování a pomoc při kontaktech s potřebnými odborníky

Rozvoj strategických kompetencí firem

- Rozvoje **netechnických kompetencí** a navazujících vnitrofiremních procesů, které souvisí s:
 - vyhledáváním nových trhů a rozvojem exportních aktivit
 - poznáváním (předvídáním) potřeb koncových zákazníků
 - propojením těchto informací s vlastními technickými kompetencemi
 - Tyto kompetence jsou rozhodující pro „výnosy“ z investic do VaVal aktivit včetně investic veřejných, protože umožňují využívat technické kompetence s adekvátním ziskem, čímž generují jejich další rozvoj
- ⇒ **Podnikatelská a inovační akademie** (VTP / PI)

Rozvoj VaVal kapacit místních firem

- Sdílení specializovaných zařízení / laboratoře / testovacího centra pro potřeby místních firem ve vybraném oboru (oborech) → VTP
- Podpora spolupráce firem a VŠ / VaV
 - Zprostředkování spolupráce / kontaktů
 - Inovační vouchery
 - Technologický skauting

Podpora podnikavosti a inovační kultury

- Krajská soutěž o inovační firmu roku
⇒ následná podpora vítězným (3 ??) firmám
- Krajská soutěž o podnikatelský záměr roku
⇒ Podnikatelský inkubátor
- Další nástroje
 - **Poradenství** v oblasti dotací ze SF EU a dalších dotačních programů (ne zpracování žádostí)
 - Užší spolupráce firem a kraje – oborová setkání, konference, workshopy (zajistit větší provázanost)
 - Jasná strategie spolupráce v oblasti cestovního ruchu a lázeňství

Doporučení pro kraj

- Zahájit a podpořit diskusi mezi firmami/podnikateli a představiteli veřejné správy a vzdělávacího systému
 - Zahájit otevřenější a intenzivnější, dlouhodobou spolupráci nebo mezi krajem, firmami a dalšími významnými organizacemi v kraji
 - Co nejdříve realizovat první (klidně i menší) aktivity na pomoc inovačnímu podnikání, zvyšování produktivity a na (nefinanční) podporu exportu
 - Zaměřit podporu na firmy, které mají potenciál růstu přidané hodnoty a pracovních míst
- potenciál pro posun kraje směrem k inovačně založeným a konkurenceschopným aktivitám